

**EDAM Enerji ve İklim Değişikliği
Bilgi Notu Özeti**

Karbon Vergilendirmesi

Haziran 2016

Gökşin Bavbek

Araştırma Görevlisi, EDAM

Karbon emisyonlarının küresel iklim değişikliğine yol açtığı ve bunun yanında pek çok yerel çevresel sorunun oluşmasına da katkı sağladığı artık evrensel olarak kabul edilen bir gerçekliktir. Küresel iklim değişikliğinin insanlığın karşılaştığı en büyük sorunlardan olduğu bu yıl içerisinde imzalanan Paris Anlaşması'nın metninde de dünya ülkeleri tarafından bir kez daha onaylanmıştır. Çeşitli ekonomik aktivitelerin yol açtığı karbon emisyonları toplum üzerine pek çok çevresel, sosyal ve ekonomik yük bindirmektedir.

Karbon emisyonlarının yol açtığı maliyetler bu emisyonları gerçekleştiren aktörler tarafından üstlenilmemekte, bunun yerine toplumun geneline yansıtılmaktadır. Bu durum, serbest piyasa dinamikleri içinde çözülemeyen büyük bir ekonomik dışsallık sorunu yaratmaktadır. Bu nedenden dolayı, karbon emisyonlarından sorumlu aktörlerin bunların maliyetlerini içselleştirmeleri zaruridir. Bu da ancak çeşitli kamu politikalarının uygulanmasıyla gerçekleştirilebilir. Karbon emisyonlarının gerçek maliyetlerinin sorumlu aktörlere yansıtılabilmesi için uygulanan politikalara genel olarak karbon fiyatlandırması adı verilmektedir. Dünya Bankası'nın verilerine göre 2014 yılında toplam karbon emisyonlarının %11'i bir çeşit karbon fiyatlandırması mekanizmasına tabii tutulmuştur, bu rakamın ilerleyen dönemlerde daha da yükselmesi beklenmektedir¹.

Uygulanmakta olan iki temel karbon fiyatlandırma seçeneği karbon vergilendirmesi ve karbon emisyonları ticaretidir. İki politika seçeneği benzer sonuçlar doğurmakla birlikte, önemli farklılıkları da bulunmaktadır. Karbon vergilendirmesi karbon emisyonlarının üzerine karbon miktarına göre belirlenen doğrudan bir maliyet eklemekte, emisyon ticareti seçeneği ise emisyonlar için bir üst tavan belirlemekte ve bu tavan geçildiği takdirde sorumlu aktörlere bir ceza uygulamaktadır. Ayrıca karbon ticareti mekanizmaları karbon ticaretinin yapılmasına da izin vererek karbon piyasaları oluştururlar. Özetle, karbon vergilendirmesi emisyonlar için doğrudan bir fiyat belirlemekte, karbon ticareti mekanizmaları ise salınabilecek emisyon miktarını belirlemektedir. Karbon emisyonlarının fiyatlandırılmasıyla emisyon yapan aktörler üretimlerini daha düşük karbonlu yöntemlere kaydırmak için teşvik edilmiş olurlar.

Halihazırda, yaklaşık 20 ülke bir karbon vergilendirmesi mekanizması uygulamaktadır veya uygulamanın başlaması için bir tarih belirlemiştir. Bu ülkeler arasında Japonya, Fransa ve Birleşik Krallık gibi gelişmiş ülkeler bulunduğu gibi, Güney Afrika, Şili ve Meksika gibi gelişmekte olan ülkeler de bulunmaktadır. Bunlara ek olarak, ABD, Çin, Brezilya, Güney Kore gibi pek çok ülkede de karbon fiyatlandırması için çeşitli seçenekler değerlendirilmektedir².

1 Dünya Bankası ve Ecofys, 'State and Trends of Carbon Pricing'(2015), s. 23

2 Age, s. 10

İlerleyen dönemde, Paris Anlaşması'nda ülkeler tarafından verilen emisyon azaltım taahhütlerinin de etkisiyle düşük karbonlu büyüme politikalarının hız kazanması beklenmektedir. Pek çok ülke verdikleri azaltım taahhütlerini yerine getirebilmek için karbon vergisini de kullanılabilecek araçlar arasında değerlendirmektedir.

Karbon emisyonları hızla artmakta olan bir ülke olan Türkiye'nin iklim değişikliğiyle mücadelede üzerine düşen önemli uluslararası sorumlulukları bulunmaktadır. Türkiye'nin içerisinde geçmekte olduğu hızlı sanayileşme ve şehirleşme süreçlerinin önümüzdeki yıllarda da devam etmesi beklenmektedir. Bu nedenle, Türkiye'nin bugünkü politika tercihlerinin gelecekteki emisyon trendlerini de etkileyecek önemli sonuçları olacaktır. Türkiye'nin Paris'te sunduğu 2030 yılına kadar referans senaryoya göre %21'lik azaltım taahhütü pek çok uzman tarafından yeterli bulunmamıştır. Bunun temel nedeni referans senaryoda belirtilen emisyon artışının 2015-2030 yılları arasında %150'lik çok yüksek bir emisyon artışı öngörmesidir³.

Son yıllarda Türkiye'de uygulanmakta olan enerji politikalarının odak noktalarından biri kömür yakıtlı elektrik üretimi kapasitesinin artırılması olmuştur. Geçtiğimiz on yılda ülkedeki kömür yakıtlı elektrik kapasitesi hızla artmıştır ve yerli linyiti teşvik etmeye yönelik politikaların etkisiyle daha da artması beklenmektedir. Bu durum, ülkenin iklim değişikliğiyle

mücadele çabalarını baltalama ve yerel çevre sorunlarını kötüleştirme riski taşımaktadır. Türkiye'nin halihazırda takip ettiği enerji politikası uzun vadede sürdürülebilir değildir. Bu nedenle, ülkenin iklim değişikliği ve enerji alanlarındaki hedeflerini bağdaştıracak yeni bir politika çerçevesi oluşturması gereklidir. Ülkede bir karbon vergisi oluşturulması bu yeni politika çerçevesi içerisinde dikkate değer bir rol oynayabilir.

Türkiye'de uygulanacak bir karbon vergisi mekanizmasının anahtar noktası verginin tasarımıdır. Günümüzde uygulanmakta olan karbon vergisi politikaları pek çok açıdan önemli farklılıklar göstermektedir. Türkiye için bir karbon vergisi tasarlanırken halihazırda uygulamalarda edinilen tecrübelerinden faydalanılmalı ve Türkiye'nin koşullarına uygun bir politika oluşturulması için çaba gösterilmelidir. Politikanın tasarımında yapılacak tercihler, verginin olumsuz etkilerinin azaltılmasında ve olumlu etkilerinden en yüksek derecede yararlanılmasında önemli bir rol oynayacaktır. Önümüzdeki dönemde karbon fiyatlandırması konusunda Türkiye'nin önündeki seçenekler bir karbon vergisi uygulanması, bir karbon ticareti mekanizması uygulanması veya iki seçeneği birleştiren hibrit bir tasarım oluşturulmasıdır. Tercih yapmadan önce her seçeneğin farklı yönlerinin araştırılması büyük önem taşımaktadır. Genel diğer karbon fiyatlandırması mekanizmalarıyla birlikte karbon vergisi de ülke ekonomisinin düşük karbonlu bir büyüme patikasına sokulması için önemli bir seçenek olarak göz önüne alınmalıdır.

3 Türkiye Cumhuriyeti, 'Niyet Edilen Ulusal Olarak Belirlenmiş Katkı', 5.6.2016 tarihinde http://www4.unfccc.int/submissions/INDC/Published%20Documents/Turkey/1/The_INDC_of_TURKEY_v.15.19.30.pdf adresinden ulaşılmıştır

EDAM Enerji ve İklim Değişikliği
Bilgi Notu Özeti

Haziran 2016

Karbon Vergilendirmesi

Gökşin Bavbek
Araştırma Görevlisi, EDAM